

İNCESU VE ÇEVRESİNDE TEMATİK-TİPOLOJİK HALK İNANMALARI

THEMETIC TYPOLOGICAL FOLKLORE BELIEFS IN İNCESU ENVIRON

ТЕМАТИЧЕСКИЕ ТИПОЛОГИЧЕСКИЕ НАРОДНЫЕ ПОВЕРЬЯ В МЕСТНОСТИ ИНДЖЕСУ

Dr. Yaşar KALAFAT*

Özet

İncesu Nevşehir ilinin bir ilçesidir. Bu ilçe; Hacılar, Develi ve Yeşilhisar ilçeleriyle sınır komşusudur.

İncesu ilçesi sınırları içerisinde pek çok türbe, tekke ve dede mezarı olarak bilinen ve halkın kutsal kabul ettiği mekanlar bulunmaktadır. Bu mekânlar; yağmur duası, çocuk edinme, çocukların sağlığı ve hayatının devam etmesi, hastalıkların iyileşmesi, kısmet açılması, gibi inançlara kaynak olmaktadır. Ayrıca taş, toprak, saçı vb. uygulamalardan hareketle tipolojik tasniflere bu yazıda yer verilmektedir.

Yazıda; türbe, yatır ve dede mezarlarına ilişkin bilgiler aktarılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İncesu, komşu ilçeler, türbeler, yatırlar, dede mezarları, inançlar

Abstract

İncesu is a county in Nevşehir province and its neighboring counties are Hacılar, Develi and Yeşilhisar.

Within the borders of İncesu county, there exist many tombs, Islamic monasteries and other structures known as holy by people such as tombs of the old religious leaders. These structures serve as a resource for beliefs such as rain prayer, having children, health of children and continuation of their lives, recovery of illnesses, having a good fortune. Furthermore, in this paper typological classifications are presented based on stone, earth, coins etc applications, as well as information on tombs, entombed saint and the tombs of the old religious leaders.

Key Words: İncesu, neighboring counties, tombs, entombed saints, tombs of the old religious leaders, beliefs

---

* Türk Halk Bilimi Araştırma Merkezi Başkanı. Ankara/TÜRKİYE

“Anadolu çalışma yükselme yapısıdır
Bütün Türk soylarının tek Batı kapısıdır
Öylesine eskidir bu toprakta düşen kan
Toprak değil Türk çıkar depremde yeraltından
Toplumların beşiği güzel Anadolumuz
Gün burda güneş burda eksilmedik büyüdük
Yüce Türk birliğini yaşatmaktır yolumuz”

Fazıl Hüsnü Dağlarca- 75'inci Yıl Marşı

GİRİŞ

Bu çalışmada İncesu merkeze alınarak onun yakın-uzak çevresinden yağmur duası, çocuk edinebilme ve yaşamasının sağlanması, hastalıkların tedavisi, kısmet açılması gibi temalara dair inanmalar ile bunların taş, toprak, su, saç ve benzerlerin ile ilgili uygulamalarından hareketle tipolojik tasnifleri üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Her ne kadar İncesu İlçesi Nevşehir ilinin yanı sıra Hacılar, Develi ve Yeşilhisar ile sınır komşusu ise de halkın yöneldiği kutlu mekânların buldukları yerler idari hudutlarla sınırlı değildir. Keza inanç coğrafyalarının sınırlarında da gümrük kontrolü yapılmamaktadır.

Biz millet olarak on binlerce Horasan Eri Ulucanı olan ve bunlara ait binlerce efsanesi bulunan fakat edebiyatla edebileştirilebilmiş bir tek yapıtı olmayan bir toplumuz. Haçlı Seferleri'ne karşı destan yazan alp Erenlerden kaçına senaryo yazılabiliştir. İncesu halk inançlarını muhakkak İncesu'da aramak ve hatta bulabildiğini sanmak fazla bir şey ifade etmemektedir. Horasan Eri'nin ruhunu topluma mal edebilmek için, o ruhu semalardan indirip yaşayan bedenlerde hayata geçirebilmek gerekir. Kültürlerin incelenmesi safhası bu bakımından önemlidir. Horasan Eri tiplemesi yaşayan bireylerde tekrar hayat bulabilmesi ancak bu taktirde mümkündür.

Yaygın iletişim vasıtaları ile yapılan kültürlenme kültür coğrafyamızın doğusu batısına benzetilmek istenilirken, batı Anadolu kültür coğrafyamızın doğu Anadolu kültürümüzden ilmek alması ihmal edilmektedir. Aynı süreçte doğuda da farklı bir kimlik adına kültür mayalandırılmak isteniyor. Anadolu Türk kültürüne Avrupa ve Amerika'dan yapılan kültürel aşılama ise bu çöküntüyü ve çözülme hızlandırmaktadır.

Çalışmada büyük ölçüde 2 kaynaktan yararlanılmıştır.¹

METİN

Yapılabilen tespitlerden Türbe tekke Dede Mezarı olarak bilinen mekanlardan sayısal formel kapsamına girenler: **Üçgözlü Yatırı**, (Bünyan) **Üç Şehitler** (Küpeli-Büyüktoraman), **Üç Pelitler Dede Suyu**-(Kocasinan)**Yedi Kardeşler**(Bünyan) Geceleri ışık saçan **Yedi Kardeşler**, (Kızıllören-İncesu), **Yedi Meşeler** (Molla Hacı- Kocasinan) **Üç Yatırlı Türbe** (Develi Havada) **Beş Kızlar** (Felahiye-Acırlı) **Beş Kardeşler** (Büyük Toraman Köyü) Omuzu Gürzlü (Sürtme-İncesu) yedi kardeş oldukları söylenir. **Kırk Kızlar** (Sarıoğlan-

¹ Ünver Günay, Harun Güngör, Şaban Kuzgun, Huzeyfe Sayım, Vahap Taştan, **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri** Ankara 1996; Yaşar Kalafat, **İslamiyet ve Türk Halk İnançları, Türk Kültürlü halklarda Halk İnançları**, Berikan yayınevi, Ankara, 2009

Ömer Hacı) **Kırklar Suyu** (Arap Ocağı-Ağırnas-Kocasinan) bura ile ilgili anlatıya göre buraya şifa için getirilen çocuğun duadan sonda elbiseleri çıkarılır başka elbise giydirilir. Daha sonra Küçükbürüngede ki **Kırklar Suyu**'nda banyo yaptırılır. Kanaatimize göre hasta çocuğun giysilerinin değiştirilmesi "**koku inancı**" ile ilgilidir. Kara iyeler tarafından tanınan eski kokunun onları yanılmak için değiştirilmek istenildiğini gösteren başka bulgular da vardır. Kızlar Mezarlığı (Talas-Ardıç) üzerinde durulabilecek mistik muhtevalı isimlerdir²

Hayvanattan insanata isim olabilenler:

Koyun Abdal (Büyüktuzhisar-Koyun Abdal), **Şıh Aslan Dede** (Hacılar) Kızılören (İncesu)'da yatmakta olan Şeyh Kumalı çift sürerken öküzü ölünce onun yerine çifte ormandan bir aslan gelip koşular çifti onunla sürer.³ Biz Bingöl'de öküzün yanına ayı koşarak çift süren bir ulu zatın efsanesini tespit etmiştik⁴

Bu isimler arasındaki **Sesli Dede** (Hacılar)**Kara Hızır**,(Karlıhdırlı-Bünyan) **Hızır İlyas**(Develi) **Ocak Evi** (İnce su)İğdeli Türbe, üzerinde ayrıca durulabilir.

Kutlu mekânlardan **Evliya Dağı Türbesi** (Develi-Ayvazhacı), **Evliya Dağı Türbesi** (Tombak-Develi) **Evliya Türbesi** (Sarıoğlan) **Evliya** (Talas-Ardıç), **Garipler Mezarlığı** (Yeşilhisar) **Garip Türbe** (Gülabi-Pınarbaşı) **Garip Türbe** (Koçcaz Deresi-Pınarbaşı)⁵ gibi kutlu mekânlardaki mezar mimarisinin garipliği veya ilgili şahısların hal-hareketlerindeki garipsenen tutumlarından bu ismi almış olmalarına ihtimal verilmemelidir. Garip olmak Allah indinde itibarlı statülerdendir.

Sesli Dede Eski Türk inançlarındaki **Ana Maygıl** karakterinde bir ulu zattır. Anadolu Türk Evliya Kültüründe "**Yeşil Sarıklılar**" olarak bu tiplene günümüzdeki "vatan torağı kutsaldır" ve Eski Türk inanç Sisteminde "Kutsal Ötügen" "**Yer-Su**" inancı ile bağlantılıdır. Ulu zatların bu âlemden göçtükten sonra gerektiğine vatan müdafaasına katıldıkları inancını yansıtır. Sesi Dede'de bu özellik bu âlemden göçmüş diğer ulu zatları da onlara seslenerek vatan müdafaasına çağırması olmasındadır.⁶ Bu tür ulu zatları ilk inceleyen uzmanlardan birisi de Sayım Sakaoğludur.

Üç Kardeşler, Beş Kardeşler, Yedi Kardeşler inanç Coğrafyamızın Anadolu, Balkanlar, Ortadoğu, Kuzey ve Güney Kafkasya'da birçok yerde çok sık görülürler Kırk Kızlara ait efsane ve mekânın bulunmadığı şehrimiz de hemen hemen yoktur⁷

Öksürük Deligi (Kocasinan-Çevril), **Günah Deligi** (Sürtme-İncesu), **Delikli Taş** (Subaşı Kocasinan), **Delikli Kaya** (Melikgazi- Gezi) **Delikli Taş** (Bünyan-Büyüktuzluhisar), **Delikli Kaya** (Develi) **Delikli Öksürük Kayası** (Özvatan-Amarat), **Deliklikaya** (Sarız-Dayıoluk), Ayrıca taş içerikli kutlu mekânlardan **Karataş** (Yeşilhisar), **Taş Avrat**, **Yerdaş** (Büyüktuzhisar) **Taşbeşik ve Fadime Ananın Kirmeni Taşı**

² A.g.e.

³ A.g.e.

⁴ Yaşar Kalafat, "Türk Halk İnançlarında Hayvan", **Av. Süleyman Kazmaz Armağanı**, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı, Ankara, 2009, s.261-293

⁵ Ünver Günay, Harun Güngör, Şaban Kuzgun, Huzeyfe Sayım, Vahap Taştan, **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri** Ankara 1996

⁶ Yaşar Kalafat, **Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançları İzleri**, Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayınlar

⁷ Yaşar Kalafat "Türk Halk İnançlarında Hususiyle Doğu Anadolu'da ve Orta Toroslarda Kırk Motifi" **Milli Folklor** .....sh.15-21; Yaşar Kalafat "Anadolu'da Ulu Kadın Kişiler ve Halk İnançları" **Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi**, Kış 2004 S. 32 sh. 37-55

(Ganişeyh Türbesi-Ganişeyh-Akkışla), **Hz. Ali Kayası** (Melikgazi), **Düldül'ün Ayak İzi** (Develi), **Cebrail veya Hızır'ın Ayak İzi** (Hacılar), **Dilek Kayası** (Develi-Soysaldı), **Gelincik Kayası** (Hacılar), **Tavaf Kayası** (Evliya Türbesi Sarioğlan) ayrıca **Gülbaba Mağarası** (Gülveren-Tomarza), **Meryem Ana Mağarası** (Ulupınar-Yahyalı) Hz. Ali, Düldül ve Zülfikarla ilgili bölgede birçok yer adı daha vardır. Bu isim Türk költürlü halklarda coğrafyaya en fazla yansımış olmandır.⁸

Öksürük Deliği, Öksürük Baba, Gokgok Baba, Öksürük Piri gibi yerler Anadolu ve Azerbaycan Türk inanç coğrafyasında sık görülen ve şifa verici kutlu mekân olarak bilinirken Develi'deki **Delikli Kaya** şifa bulmak için deliğinden geçilen bir yerdir Hacılardaki **Delikli Kaya**'nın da tedavi ve dilekler için deliğinden geçilir. Bünyan Büyük Tuzluhisar kasabasındaki **Delikli Taş**'tan boğmaca olan küçük çocuklar geçirilir. Boğmaca tedavisi olmak isteyen ve bu taşın deliğinden sığmayan büyükler taşın etrafında tavaf edercesine dolaşp 3 İhlâs bir Fatiha okurlar Bünyan'ın Elbaşı-Akmescit kasaba mezarlıklarındaki 4 tarafı delikli taştan ise Gelincik hastalığından muzdarip olan gelinler şifa bulmak için geçirilir. İncesu Sürmedeki **Omuzu Gürzli Türbesi**'nde bulunan menfezden geçebilenin günahlarının af olunacağına inanılır. Biz evvelce Erzurum'da Bitlis'te, Erbil'de, Aktaş'ta/Azerbaycan bu isimli ziyaretler tespit etmiştik. Bitlis ve Erzurum'daki bir tarafından diğere tarafına ve çok 3 defa geçilen bir delikli taş idi.⁹

Uzunkaya (Sarioğlan-Pınarbaşı) efsane ve ritüelinde adeta poli költ oluşmuştur. Uzun kutlu kayadan **ışık** gelebilmekte, kayanın zaman zaman uzadığına şahit olunmakta kayanın etrafında nur yüzlü bir şahıs etrafında peyda olan insanlar ihtiramla ibadet etmekte ve kayadan "Allah" sesleri gelebilmektedir. Cemaat ibadetten sonra kayayı eski yerine koymaktadır. Kayanın etrafında muhtelif hacetler için 7 defa **tavaf** edilmekte ve her tavaftan sonra bir **çivi** çakılmaktadır. Çocuğu yaşamayan kadınlar gibi hayvanlar da tavafa iştirak ettirilmekte. Tavaf esnasında kadınların ağızlarına ip ve ağaçtan yapılmış **at gemi** gibi gemi takılmakta aynı zamanda "Bir atım var satarım yanına kulununu katarım" denilmektedir. **Yedi Meşeler** ziyaretinde de aniden beliren 7 nur yüzlü adam bir avcıyı uyarır ve kaybolurlar. Keza **Himmet Dede** (Koçağız-Kocasinan) gibi bazı ulu zatların geceleri abdest aldıkları, namaz kıldıkları gibi göründükleri anlatılır. Mimarsinan-Kocasinan'da her yıl yapılan Evliyalar Günü'ne katılan kimselerin darda kalınca gaipten Aksakallı birilerinden yardım aldıklarına inanılır¹⁰

Evliyalar Günü Türk költürlü halklardaki er kişi-kadın kişi algılayışının tarihi derinliği bakımından da anlamlıdır. Mimarsinan'da her yıl Mayıs ayının sonu Haziran ayının başında yapılır ve bir anlamda yağmur duasıdır. Bu gün mezarlıkta bulunan yatırlar ziyaret edilir öğle namazından sonra adağı olanlar adağını keserler. Toplu olarak ilahiler eşliğinde yapılan bu merasime kadınlar bizzat katılmaz uzaktan izlerler.

Bu merasim Altay Türk költür coğrafyasındaki mevsimlik bereket merasimlerini ve orada yapılan saçları andırırken o merasimlere de kadınlar katılamamakta ve sadece kız çocukları ile yaşlı kadınlar katılabilmektedirler Türk inanç költüründe kadınların bir

---

⁸ Yaşar Kalafat "Türk Halk İnançlarında Hz. Ali Költü" **Seçkin İranlı Şair ve Ali Üstat Şehriyar** (15-16 Mayıs 2003, Ankara) Sempozyumu A.Ü. DTE. Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı - İran İslam Cumhuriyeti Költür Müsteşarlığı

⁹ Yaşar Kalafat, **Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançları İzleri**, Ankara 2010, 6. Bsk. Ankara Berikan yayımlar

¹⁰ Ünver Günay, Harun Güngör, Şaban Kuzgun, Huzeyfe Sayım, Vahap Taştan, **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri** Ankara 1996

döneminde dini merasimlere katılma veya erkeklerle birlikte olabilmek yasağı günümüzde olduğu gibi geçmişte de olduğunu görebiliyoruz.

Kutlu mekânlardan ışık geldiği bilhassa kutlu gecelerde buna şahit olunduğu bilinmektedir. Zaman zaman uzayıp kısalabilen kaya tespiti ile ilk defa karşılaşmaktayız. Nereden gelip nereye gittikleri bilinmeyen ve ayine katılan bu kimseler kimlerdi insanoğlu olmayan imanlı yaratıklardan mı idiler? Kayadan “Allah” seslerinin gelmiş olması cemadatin da zikir edebildiği inancına işaret edebilir. Tavaf ayrıca değinileceği üzere bölgenin diğer ulu canları için de söz konusudur. **Çivi** çakılmasını türbe etrafında gelişmiş inançlar arasında Uluğ Türkistan’ın güneyinden, Anadolu’dan **Yedi Uyurlar** mağaralarından, türbe gönderine adak bezi bağlanma şekli olarak bilmekteydik Gem takılması ve yatıra satış yapılması inancı da bizim için çok yeni değildir. Makedonya Yörükleri arasında yeni gelin yeni evine geldiği ilk gün ağzına gem vurularak evin ocağına götürülür başı ocak taşına dokundurur.¹¹ Yaşamayan çocuklat Türk kültürlü halklar arasında ulu kabirlere satılabilirken Özbekistan’da bebek beşiğe konulduğu ilk gün “aldım verdim” veya “sattım aldım” merasimi yapılarak kara iyelere karşı korunmaları sağlanıldığına inanılır. Keza kutlu mekânlardan hayvanların da tedavileri ve verimlerinin artması için yararlandırılabilceği inancı oldukça yaygındır. Bazı yatırlarda da muayyen zamanlar ateşin yandığına inanılır. Dağdağan Dede-(Kocasınan) bunlardandır.

Evliyalar Günü, bize kabir üste veya Ölü bayramı inanç ve uygulamasını hatırlatmıştır. Bu bayramlarda da yılda bir daha mezarlar ziyaret edilip elden geçirilirler.

Taş kesilme inancı ile ilgili olanlar:

Mağara Önü Ağaçları Gülveren-Tomorza) Hz. Muhammed’in askerlerinin düşmana esir olmamak için Allah’a yalvarıp ağaç olmalarını dilemeleri üzerine ağaç olduklarına inanılır. Kurtuluş için Allah’a yalvararak insanattan cemadata dönüşüldüğünün örneği oldukça çoktur İnsanattan nebatata dönüşüldüğünün örneğine pek benzerleri ulu mekânlarda olduğu gibi tabudur rastlanılmaz. Buradaki ağaçlar da benzeri kutlu mekânlarda olduğu gibi tabudur, dokunulmaz. Beş Kızlar Mekânındaki ağaçlar da tabu muamelesi görürler. Evliya Dağı’ndaki kevenler de böyledir. Kutlu zatların mezarları etrafındaki ağaç türü bitkiler genel anlamda tabu olarak kabul edilirler.¹²

Şeyh Aslan (Kızılören-İncesu) bu yatırın yanında cinsi ilişki kuran bir erkek ve kızın taş kesildiğine inanılır. Taş kesilme Allah’a yalvarılarak korunmak için istenilebilirken hatalı hallerde de Allah’tan aldığı özel güçle Ulu zatlar tarafından cezalandırılabilir. İnsanattan cemadata dönüşme konusuna bir örnek teşkil eder.

İğdeli Türbe (Düzencik-Pınarbaşı) Şeyhin askerlerine gölge yapmaları için hak tarafından oluşmuşlardır. Bunlar tabudurlar bunlara dokunulmaz ve bu çevrede avlanılmaz. Mekânın insanattan kaynaklanan kutsallığı nebatata olduğu gibi hayvanata da yansımıştır

Taşavrat, kakasını yapan bebeğinin poposunu yufka ekmeği ile temizlediği için lanetlenip taş kesilen ir kadındır. Kadını lanetleyen halk bir parça koparmak suretiyle heykel düzleşmiştir. Bu anlatı Diyarbakır’da da yaşamaktadır.

Musa Dede (Ayvacık-Pınarbaşı) Buradaki kaynaktan çıkan su temizlik işlerinde kullanılmaz. Dede’nin kutsiyeti kaynak suyu da kapsamıştır. Bu suda kirli olan nesnelere

---

¹¹ Yaşar Kalafat, Makedonya Türkleri (Türkmenler, Torbeşler/ Türkbaşlar, Çenkeriler ve Yörükler) Arasında Yaşayan Türk İnançları, İstanbul 1994

¹² Ünver Günay, Harun Güngör, Şaban Kuzgun, Huzeyfe Sayım, Vahap Taştan, **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri** Ankara 1996

yıkanamayışı dede ve giderek suyunun tabu olduğu inancını yansıtır. Musa Dede’i ziyaret ederek çocuk edinmek dileyenler benzerlerinde olduğu gibi çocuğa dedenin Musa ismi verilirken Musa adı kullanılmaz tipik bir tabu olayı yaşanır çocuğa “dede” denir. Aynı uygulama Nahcıvanda Hz. Ali ile ilgili olarak yaşanır. Hz. Ali “Ağa” olarak kodlanır. Bu yolla edinildiğine inanılan çocuklara “ağa Verdi” denir. Bazen ailenin bu dünyadan göçmüş büyük babanın ismi toruna verilmiş ise o çocuğa da aynı gerekçe ile ismi kodlanarak verilir “dede” denir..Biz Yenisey’in çıkış bölgesine yıkanmak için girilemediği ve o bölgede balık tutulamadığını tespit etmiştik.¹³

Pek Yatırı (Büyüktoraman—Özvatan) yatırım yanından sigara içerek geçmek isteyen kimseyi “söndür sigaran” diyerek uyardığına inanılır. Bu tespitteki yatır tabudur. Uyulmaz ise ceza verebilir inancı vardır. Biz Safranbolu’da türbesinin önünde yılışıklık yapan gençleri uyaran bir ulu zatın varlığını tespit etmiştik¹⁴

Kırk Kızlar Tepesi (Ömerhacılı-Özvatan) Düşmandan korunmak için “Allah’ın Allah’ım bizi ya kuş et ya taş et” şeklinde yakarmaları üzerine taş kesilmişlerdir. İnsanattan cemadata dönüşün örneğini teşkil ederler

Toprağında hikmet aranan bilhassa şifa için toprağı kullanılan Ocakevi (İncesu) yatırlar gibi toprağının koruyucu olduuna askere giderken yanına alınıp tekere alınca da tekrar yerine konulan yatırlar da vardır. ( ) bunlardan Ocakevi yatırımında buradaki değirmen arızalanmasın diye helva dağıtıldığı anlatılır

Işık veren türbeler arasında

Evliya (Ardıç-Talas), Miktat Dede (Sakaltutan-Talas)¹⁵

Yedi Kardeşler (Kızılören-İncesu)

Ulu kabirler münasebeti ile üzerinde durulacak bir konu ”**kan**” dır.

Savaş Zamanı Dede Suyu (Kocasinan) savaşa gider, Mehmetçikle birlikte savaşa katılır, savaş bitinceye kadar suyu kurur. Savaşın sonra bir müddet kızıl akar inancı vardır. Bize göre bu tespit Anamaygıl inancının kapsamında mütalaa edilmelidir.

Melikgazi (Pınarbaşı) nin mumyalanmış cesedine iğne batırıldığında kan çıktığına inanılır.

Kutsal Ağaçlar (Küveli-Büyük Toroman)ziyaretindeki ağaçtan dal kesen şahsın oğlu ölür ve ağaçtan kan akar

Ardıçlı Yatır (Kayapınar-) Tedavi, Yağmur duası, çocuk isteme gibi dilekler için gidilir Dileğin kabul olması halinde ardıcın deliğinden kan akacağına inanılır.¹⁶ Türk kültürlü halkların kültürlerinde kan inanç içeriklidir.¹⁷

Su içerikli olanlardan

---

¹³Yaşar Kalafat “Dedem Korkut Kültür Elllerinde Adlanma” **Prof Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı**, Ağ Çağ, Ankara 2008, s.520–541

¹⁴ Yaşar Kalafat “ Safranbolu ve Yöresinde Türbeler” **I. Ulusal Tarih içinde Safranbolu Sempozyumu (4–6 Mayıs 1999)** Ankara 2003, sh. 31–41

¹⁵ Ünver Günay, Harun Güngör, Şaban Kuzgun, Huzeyfe Sayım, Vahap Taştan, **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri** Ankara 1996

¹⁶ a.g.e.

¹⁷ Yaşar Kalafat, “Giresun Yöresi Örnekleri ile Türk Kültürlü Halklarda Kan İnancı” Karadeniz Sempozyumu, 09–11 Ekim 2008 **www.yasarkalafat.info**

Ağcakoca Pınarı (Yerköy-Yahyalı), **Dede Pınarı** (Yahyalı) **Tohum Pınarı** (Karagözü-Sarioğlan), **Hacet Pınarı** –(Arap Ocağı- Ağırnas- Melikgazi), **Süt Pınarı**, **Dilek Pınarı** (Bünyan)**Yağmur Duası Tepesi** (Himmetdede-Karpınar-Sarioğlan) **Kurban Pınarı**, (Büyüktoraman-Özvatan), **Sıtma Pınarı** ((Fellahiye),Salmanlı **Dede Suyu** (Hırkaköy-Kocasinan) **Ali Baba Türbe altı suyu** (Höbek Kocasinan) **Kutsal Su** (Küçükbüyük-Melikgazi)¹⁸

Bunlardan Süt Pınarı'na süt kesilmesinin tedavisi için giden kimse bir fatiha ve 3 ihlâs okur bu su ile sağ göğsünü yıkar parça ekmeği burada ıslatıp gözüne sürer ve ıslak ekmeğin yarısını orada bırakır ve yarısını da arkasına bakmadan yiyerek oradan ayrılır. Böylece 3 gün sonra sütün geleceğine inanılır Yapılan sacının bir yarısının yenildiği uygulaması ile ilk defa karşılaşılmaktadır. Kutlu mekânlardan “geriye bakmadan ayrılma” muhtemelen hayretle karşılaşılabilecek bir görüntüden kaçınmak içindir.

Ağaç Kültü ile ilgili inançlar Kayısı Ağacı (Hırkaköy-Kocasinan) dalı tabu kabul edilen Pelitle ver (Mollahacı-Kocasinan) Çaputğacı (Ağırnas-Melikgazi), Çaputlu Kayısı Ağacı (Hisarcık-Melikgazi) Çaputlu Alıç Ağaçları (Mimarsinan-Melikgazi) Çaputlu Kuşburnu Ağacı (Karakaya-Bünyan) Kuru Ağaç (Koyunabdal-Bünyan), Sallığın Çaputlu Çalısı (Samağır-Bünyan), Kutsal Ağaç (Develi), Çaputlu Armut Ağacı (Havadan-Develi), Çaputlu Çalı (Acırlı-Felâhiye), Ardiç Ağacı (Kayapınar-Felâhiye) Çaputlu Kuşburnu Ağacı (Büyüktoraman-Özvatan), İğdeli Türbe (Düzencik-Sarioğlan), Çaputlu Alıç (Ardıç-Talas) Çaputlu İğde (Yerköy-Yahyalı) Çaputlu İğde (Yerköy-Yahyalı)

Tabu, kutsal sayılan insanattan, hayvanattan, nebatattan ve cemadattan varlıklara duyulan saygı, çekine, az-biraz da olsa yükünmedir. Tabu kabul edilen unsurlardan beklenti ve çekinme vardır. Ağaç kültürünün de derinliklerinde bu husus aranabilir. Çaput bağlamak bağlama şeklinin özellikleri olan bir saçı türüdür. Bu tür saçı inancının coğrafyası Türk kültür coğrafyasını çok aşmaktadır.

Eski Türk İnanç sistemine Getirilen izahlar arasında her oba ve oymağın belki de boyun bir kutsal ağacı, bir kutsal dağı ve bir kutsal hayvanın olduğu şeklindedir. Toplumlar arasında demografik kaynaşmalar oldukça bitkiden, hayvandan ve cansız bilinenlerden oluşan tabular adeta çok tabulu bir inanç ortamı oluşturmuşlardır. İnsanattan her kutlu mekân oluşturduğu kutlu alandaki bitki ve cansız bilinenlere de kutlu bir kimlik verir. Bununla birlikte insanat bağlantılı olmayan kutlu cemadat ve nebatat da vardır.

Türk mitolojik kültüründe özel yer tutan bazı ağaçların olduğu bilinmektedir. Yaşayan halk inanmalarında bazı ağaç türlerinin nazarlıklarda yer almak gibi özel yer tuttıkları da bilinmektedir. Keza bir kısım efsaneler belirli muayyen ağaçlar etrafında gelişmişlerdir. Bütün bunların yanı sıra meye ağaçlarının ve meyveli ağaçların itibarı farklı olmuştur. Yaz kış yaprağı solmayanlar, mukavim ve uzun ömürlü olanlar, farklı bir manevi güce sahip olmuşlardır. Tunceli çevresi halk inançlarımızdan yıldırım düşmüş ağaçlara bu hallerinin mistik itibar kazandırdığını kurumalarına rağmen kutsallıklarının devam ettiği bilinmektedir. Kutlu mekânların üzerindeki her şey gibi ağaçlara da kutluluk verdikleri gibi kutlu ağaçların da çevrelerinde kutlu bir atmosfer oluşturdukları bilinmektedir. Bu noktada Bir ulu kabir için adak bezi bağlanacak ise yatırın etrafındaki çalılara dahi bulunabilmekte ve hatta demir parmaklıklara da adak bezi bağlanabilmektedir.

Şem'un El-Gazi (Kızılören-İncesu)“Allah'ım bana öyle büyük bir güç ver ki, seksen sene daha bu kâfirlere karşı devenin savak kemiği ile harp edeyim” şeklindeki duası da bize

¹⁸ Ünver Günay, Harun Güngör, Şaban Kuzgun, Huzeyfe Sayım, Vahap Taştan, **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri** Ankara 1996

çok ilginç gelmiştir. Evvelce Türk halk inanç sisteminde kişiöğlü'nun kutunun saçlarının dibinde olduğu inancının varlığını öğrenince Anadolu Mitoloji kahramanı Samsun'u hatırlamıştım. Samsun'un başlıca silahının çene kemiği olduğu hatırlanmalıdır.

SONUÇ

Halk inançlarında tasavvuf inanç kesimleri itibariyle bir bütündür. İster Sünnî inanç mezheplerinden herhangi birinde, ister Şii-Caferî İslam inançlı olanlarda ve isterse Alevi-Bektaşî İslam inanç ortamına yerleşmiş olsun aşk ve onun kaynağı bir tanedir. Onun vatan sevgisi, evlat sevgisi, sanat sevgisine düşmüş olması tezahür şekli ve tezahür ortamı ile açıklanabilir. O açıktan zikredilse de edilmese de âşık gönüllerindedir. "Yolun açık olsun" veya "hayırlı olsun" denildiğinde Allah adı açıkça ifade edilmemiş olsa da yolları açan, hayırları veren odur. Ondan dilenilir o verir.

"Türklük bir ırk, kavim olgusundan öteye bir milliyet objesidir" derken kastedilen budur. Türk ırkı sadece anadili Türkçe olanların değil istiklâl Marşı ile izmihlal olmayacak istiklâl Savaşı'nı kazanan milletin ırkıdır. Muhtaç olunan kanın aranılacağı kan bir ırkın değil bu milletin kanıdır.